

A PROJEKTMÓDSZER HATÁSA A NÉMET NYELV TANULÁSI FOLYAMATÁRA ÉS ENNEK EREDMÉNYESSÉGÉRE

EFFECTS OF PROJECT METHOD ON THE EFFECTIVENESS OF LEARNING GERMAN AS FOREIGN LANGUAGE

Bekő Melinda-Erzsébet, Barabási Tünde

Abstract: This paper presents the effects of the project method on the effectiveness of learning German as foreign language. In the research we focused in one hand on the linguistically development of the involved students, one the other we analyzed the emotional-motivational effects on the learning process. Using the experiment as research method we applied two projects, one in the 6th form, an other one in the 11th form and marked as variable of the methods-effectiveness also the age of the students. These data were completed by those offered of the questionnaires which surveyed the impact of the new learning form. Our findings showed that the method brings a significant linguistically development, and also learning satisfaction, but also, that the age-variable is determinative in terms of effectiveness, as younger students presented a significantly higher results in dimensions of language-learning level and positive effects on learning activity as well.

Key words: project method, German as foreign language, linguistically development, emotional-motivational effects

Bevezető gondolatok

Ma már a köznapi és a pedagógiai gondolkodásban és diskurzusokban egyaránt közhelynek számít az idegen nyelv/ nyelvek elsajátításának szükségessége. Társadalmi követelménnyé minősülésével életünk több területén is találkozunk, hiszen különböző iskolai fokozatokon kimeneti, de akár bemeneti követelményként is számon tartjuk, az igényesebb munkahelyek betöltésekor alapfeltétel, stb. Mégis gyakran tapasztaljuk, hogy a diákok nyelvtanulási motivációi messze alulmaradnak attól, amit hatékony tanulási alapfeltételként motivációs optimumként jelölünk meg. Értelemszerű, hogy a nyelvtanárokat foglalkoztatja a változtatás lehetősége, és általában a rendszeren belül keresik a megoldásokat. Ugyanakkor, az aktív tanulási szemlélet iskolai gyakorlatba való begyűrűzése (is) arra készíti a különböző oktatási fokozatokon tevékenykedő nyelvtanárokat, hogy kutakodjanak olyan stratégiais megoldások után, amelyek egyidejűleg segítenek a nyelvi kompetenciafejlesztés érdemi megvalósításában, ugyanakkor a tanulói aktivitást azáltal helyezik a középpontba, hogy érdeklődésére, igényeire, a tanuló egyéni tevékenységére építenek. Ennek a feltételnek nem egyszerű eleget tenni. A projektmódszer elméleti tételei kiindulópontként éppen ennek a szemléletmódnak az érvényesítését hirdetik. Előnyeinek tudatosítása értelemszerűen arra készíti a gyakorló pedagógust, hogy kipróbálja a projektoktatást és megtapasztalja saját szakterületén is a tanulásban nyújtott többletértékét. Jelen tanulmányban a projektoktatás német nyelvoktatásban való felhasználási tapasztalatairól számolunk be.

Elméleti háttér

A hagyományos tanítási-tanulási stratégiák gyakorta figyelmen kívül hagyják a tanulói igényeket, a gyermeki érdeklődést, minden tanuló aktivitásának biztosítását és ennek következtében a közös tanulás látszatával ámítják a pedagógust. A projektoktatás Rainer–E. Wicke (2000) szerint egy újszerű szemléletet hoz a tanulói feladatok megjelölésében, és ezáltal lehetőséget teremt arra, hogy különböző csoportokba szerveződve egyidejűleg dolgozzanak, gyakoroljanak és szerezzenek új információkat. De mi is a projekt, projektoktatás? Miként töltheti be a jelzett funkciót?

A projekt tervet, tervezést, egy probléma kifejtését jelenti annak optimális megoldásáig. Mint módszer neveléstörténeti kategória, Dewey és Kilpatrick nevéhez fűződik, legnagyobb értéke pedig, hogy a tananyag-orientált stratégiával szemben, nem a tananyaghoz rendeli hozzá a gyermeket, hanem lehetőséget teremt arra, hogy a gyermek rendelje önmagához a „tananyagot” (Hegedűs, 2002). E meghatározás elfogadása annak a szemléletmódnak az érvényesítési törekvésére kötelezi a pedagógust, hogy egyrészt egy-egy projekttema kiválasztásában (is) már figyeljen a gyermek felől érkező jelzésekre, annak biztosítása érdekében, hogy a kiválasztott tartalmak összhangban legyenek azzal, ami a gyermeket foglalkoztatja, érdekli; másrészt a megfogalmazódó, felkínált projekttema feldolgozási folyamatában hangolódjon rá a gyermeki ötletekre, ezeket rendszerezze és építse rá a tanulási, nevelési folyamatot.

A *projekt*, pedagógiai értelemben nem más, mint sajátos tanulási egység, egyszeri, komplex, szisztematikus, a hagyományos iskolai és osztálystruktúrán túllépő programterv, amely a pedagógus – diák közötti bensőséges, partneri együttműködésen alapszik (Karikó, 2001). Ennek megfelelően a *projektoktatás* olyan tanulási-tanítási stratégia, a tanulók által elfogadott, vagy kiválasztott probléma, téma feldolgozása, amely egyénileg, de gyakrabban csoportban történik, megszüntetve és feloldva a hagyományos osztály- és tanórakereteket; a végeredmény minden esetben egy bemutatható szellemi vagy anyagi alkotás, produktum; és az alábbi jól elkülöníthető szakaszokból áll: témaválasztás; tervkészítés (célok és feladatok meghatározása); szervezés; adatgyűjtés; a téma feldolgozása; a produktum összeállítása bemutatható formában; a projekt értékelése, korrigálás; a produktum bemutatása, nyilvánossá tétele; a projekt lezárása. (Hegedűs, 2002).

A projektet mindig olyan probléma köré szervezzük, amelynek megoldása többféle tevékenységet igényel, és amelyben minden gyermek megtalálhatja azt, aminek az elvégzése, felfedezése, „kutatása” kihívást és élményt jelent számára.

A *projekt módszer* jellemzői az alábbiakban foglalhatók össze:

A pedagógiai projekt „*valóságos*” (tárgyi vagy szellemi) produktum létrehozásának valóságos vagy szimulált (modellált) folyamata;

A pedagógiai projekt mindig *komplex*;

A pedagógiai projekt tanárok és diákok partneri *együttműködése*;

A pedagógiai projekt a *differenciálás* eszköze (Hortobágyi, 2002).

Mint látható tehát, a projekt módszer jellegéből adódóan differenciál, minden gyermek egyéni motivációktól hajtva, egyéni ütemben dolgozik, kutat, ismerkedik és ismeri meg/fel a körülötte levő valóság jellemzőit, így fejlődik, halad. Ugyanakkor, mivel komplex jellegű feltételezi egyrészt a gyerekek közötti eredményes kooperációt, másrészt a pedagógussal való állandó konzultáció, segítségkérés, előrelendítés lehetőségét. Ennek következtében a projektek pedagógiai gyakorlatban való alkalmazása megváltoztatja a pedagógus szerepét is: az irányítás helyett az együttműködést elősegítő, az egyes munkafolyamatokat koordináló, a tanácsadói szerepkörök kerülnek előtérbe.

A projektoktatásnak a német nyelvi kompetencia alakításában betöltött szerepét több szerző is bemutatja. Olyan szerzők neveit emeljük ki, akik a német nyelv elsajátítási lehetőségeit idegen nyelvként vizsgálják: Herbert Gudjons (2008, 2010), Rainer E. Wicke (2000, 2004).

A kutatási probléma

A kutatási probléma tehát a projekt módszer német nyelvoktatásban betöltött szerepe mentén fogalmazódik meg. Az alapvető kérdésünk az volt, hogy a német nyelv elsajátításában a projektoktatás milyen mértékben segíti a nyelvi kompetencia különböző részelemeinek fejlődését, esetleg kedvezőbben hat-e valamely kompetenciaelemekre, mint másokra. A projekt módszer idegen nyelvi fejlesztésben betöltött szerepének vizsgálatában egy sajátos szeptet képez annak felkutatása, hogy a különböző életkorokban milyen hatásokkal alkalmazható. Ebben a vonulatban az is fontos kérdés tehát, hogy különböző életkorú tanulók esetében ugyanolyan pozitív (esetleg negatív) hatásokat gyakorol-e.

A vizsgálat tárgya a projekt módszer eredményességi különbségeinek bemutatása az általános iskola felső tagozatán, valamint a középiskolai nyelvoktatásban. A módszeralkalmazás hatását két külön vetületben vizsgáljuk. Érdekel egyrészt a már említett nyelvi fejlődésre gyakorolt hatás mértéke, másrészt a nyelvtanulást motiváló (esetleg demotiváló) hatása. Jelen tanulmányban a kutatási probléma e második vetületére összpontosítunk erőteljesebben. A nyelvi fejlődésre gyakorolt hatás, illetve az ezzel kapcsolatos eredmények közül csak azokat az elemeket mutatjuk be, amelyek fontosak ahhoz, hogy a hatásokat érdemben értelmezhesük.

A kutatás hipotézisei

A vizsgálat alapfeltételezése, hogy a projekt módszer használata a német nyelvoktatásban kedvező hatást gyakorol egyrészt a nyelvi készségek fejlődésére, másrészt a nyelvtanulási motiváció alakulására.

Globális hipotézisünket az alábbi tételmondatokban részletezzük:

1. A projektoktatás a német nyelv elsajátításának hatékonyságát növeli azért, hogy alapvetően a tanuló tevékenységére épülő oktatási formát jelent.
2. A projektoktatásban a tanulók motiváltabbak a tanulási tevékenységekben való részvételre, ami elsődlegesen a nyelvtanulással szemben tanúsított pozitív attitűdben mutatkozik meg.
3. A projektoktatás fejlesztő és motiváló hatása tetten érhető mind az általános iskola felső tagozatán, mind a középiskolában tanulók esetében, mivel a hatékonyságot az életkori változók nem befolyásolják érdemlegesen.

Vizsgálati módszerek és eszközök

A kutatás beavatkozásos vizsgálatként szerveződik, és mint ilyen kísérlet formáját ölti. Ez azt jelenti, hogy a kísérleti csoportba bevezetjük a projektek általi feldolgozást, és hatását egyaránt mérjük a saját korábbi tevékenységhez viszonyítva, illetve a kontrollcsoportban létrejövő fejlődési szinthez képest. A tanulásra gyakorolt motiváció alakulását a két módszerbe ágyazódó kérdőíves vizsgálat követjük.

A kutatás eszközeiként, a kísérlet kivitelezéséhez két projektet használtunk fel. A VI. osztályban alkalmazott új ismeretszerző funkciót tölt be, míg a XI. osztályossal kifejezetten ismétlési-rendszerzési célokat követtünk. A projektek rövid bemutatását *A kutatás leírása* alfejezetben olvashatjuk. A hatások vizsgálatában eszköznek minősül a kérdőív, amelyben a vizsgálati személyek saját tanulási tevékenységükre reflektálhattak. A kérdőív kijelentéseket tartalmazott, amelynek valóságértékét a tanulók egy 1-től 5-ig terjedő skálán értékelték. Ezek a kijelentések négy nagy témaegység köré csoportosultak: a tanulók tanórai illetve otthoni aktivitása és ennek mértéke, saját nyelvi fejlődésük megítélése, a motiváltságuk mértéke, a tanórák, illetve tanulás élményszerűsége. A kérdőív két nyitott kérdést is tartalmazott, amelyben az „új” tanulási forma személyesen megélt előnyeire és hátrányaira reflektálhattak a kísérleti csoportok vizsgálati személyei. (A kérdőívet a maga teljességében a mellékletben olvashatjuk.)

A kutatás terepe és a vizsgálati minta

A vizsgálat terepéül székelyudvarhelyi középiskolákat és felső tagozatos általános iskolákat választottunk. Kísérleti csoportokként a Tamási Áron Gimnázium VI. osztályát (31 fő), valamint a XI. D osztályát (szintén 31 fő) használtuk. Mindkét osztályban viszonylag egyenletes a nemi eloszlás. Kontrollcsoportokként a helybéli Palló Imre Művészeti Szakközépiskola VI. osztálya, valamint a már jelölt Tamási Áron Gimnázium XI. A osztálya szolgáltak. A vizsgálatokat a 2011-2012-es tanévben valósítottuk meg.

A kutatás leírása

A vizsgálat kivitelezésében több szakaszt különítettünk el: a preteszt szakaszában (2012 január) minden vizsgálati csoportot felmértünk ugyanazon mérőeszközzel (saját összeállítású felmérőlappal), amelyben a nyelvi kompetencia minden elemére vonatkozóan információkat szereztünk: olvasási készség, íráskészség, hallás utáni megértés készsége, beszéd-/ kommunikációs készség. Megállapítva, hogy a kísérleti és a kontroll csoportok megközelítőleg azonos fejlettségi szintet mutatnak, a kutatás második szakaszában (2012 május-június) a kísérleti csoportokban a tananyag feldolgozásában a projekt módszert alkalmaztuk.

A projektek időtartam szerinti fajtáit tekintve kisprojektekről van szó (összesen 8 tanóra, 2x4óra). A VI. osztályban az „Essen und Trinken” témakörhöz kapcsolódóan a „Guten Appetit” című projektet valósítottuk meg, míg a XI. osztályban ismétlődő-rendszerző jelleggel a „Geburtstagsparty” címet viselő projektet viteleztük ki, a tanulókkal közösen. A projektek feldolgozásában, a szakirodalomban talált javaslatokat érvényesítve, a közvetkező szakaszokat követtük: a projekt előkészítése; a projekt kivitelezése – beépítve a tanulói bemutatókat, rész-, illetve végső produktumokat; a projekt értékelése és reflexiók.

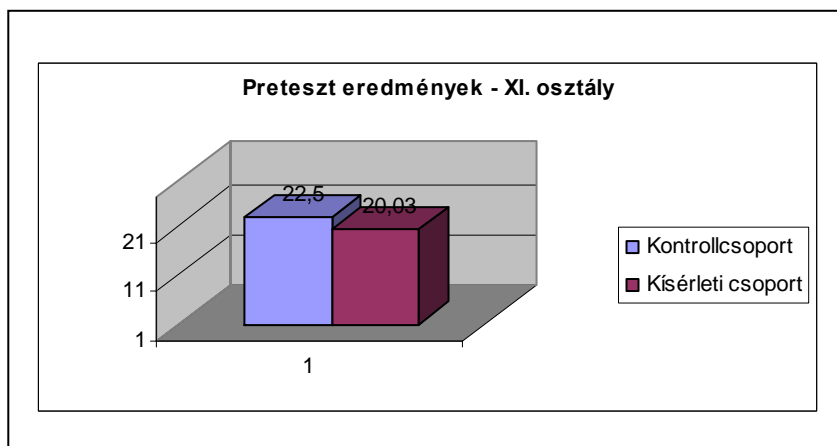
A vizsgálat harmadik szakaszában valósítottuk meg az utóméréseket, amelyekben a preteszthez hasonlóan egy nyelvi kompetenciamérő lappal visszajelzéseket nyertünk a tanulóktól a kísérleti és kontroll csoportokból egyaránt. Kiegészítő jelleggel, a kísérleti osztályokban anket módszerét alkalmazva, a projektmódszer alkalmazási hatékonyságának, motiváló erejének megítélését is kértük a tanulóktól.

Az eredmények értelmezése

A jelzett projektek alkalmazását követően, ebben az alfejezetben arra reflektálunk - empirikus vizsgálati adatainkra támaszkodva - hogy a beavatkozás következtében miként alakult a tanulók nyelvi teljesítménye, valamint, hogy milyen hatásokat tulajdonítottak maguk a vizsgálati személyek a projektoktatásnak.

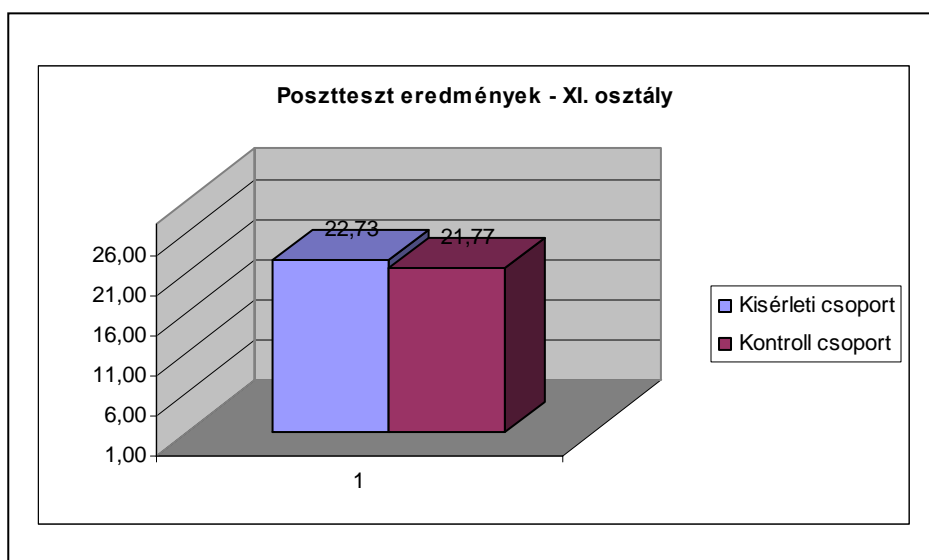
1. Nyelvi teljesítmény alakulása

Amint *A kutatás leírása* című alfejezetben utaltunk rá, a beavatkozást megelőzően a vizsgálati minta tagjait egy általunk összeállított felmérő feladatlap segítségével teszteltük, és értékeltük a nyelvtudás szintjét. Amint az alábbi diagramon is látható, a kontroll és kísérleti csoport kiindulási pontot képező eredményei nem teljesen azonosak. A preteszt eredmények közötti különbséget azonban a posztteszt értékelésekor figyelembe vesszük, a fejlődés mértékének megítélésében.

1. diagram: A XI.-es preteszt eredmények összehasonlító bemutatása

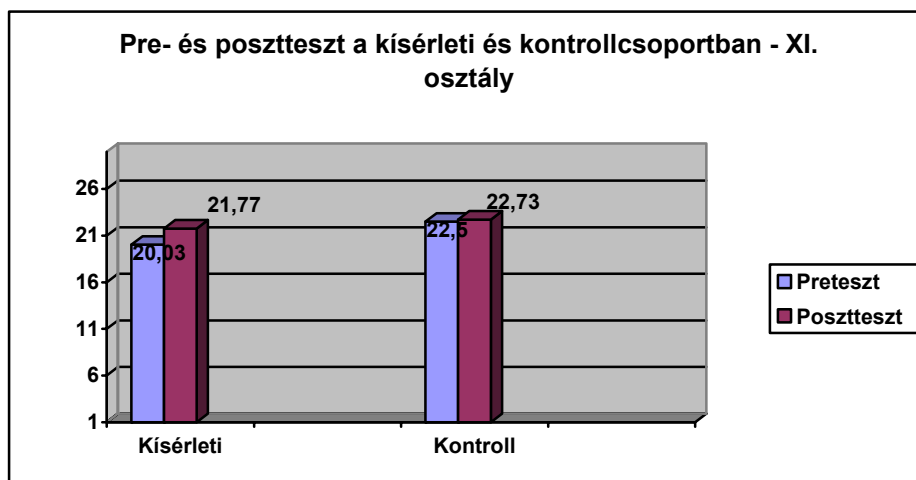
A „Geburtstagsparty” című projekt feldolgozása után a diákokat ismét felmértük, szem előtt tartva mindazokat a kompetenciaterületeket, amelyeknek fejlesztésére az idegen nyelv oktatásában hangsúlyt fektetünk: olvasási készség, íráskészség, hallás utáni megértés készsége, beszéd-/ kommunikációs készség. Az eredmények az alábbiak szerint mutatkoztak:

2. diagram: A XI.-es posztteszt eredmények összehasonlító bemutatása

A diagramról azt olvashatjuk le, hogy csekély mértékben múlta felül pontszámátlagban (0,96) a kísérleti csoport teljesítménye a kontroll csoportot, de mindenképpen biztató a növekvő tendencia.

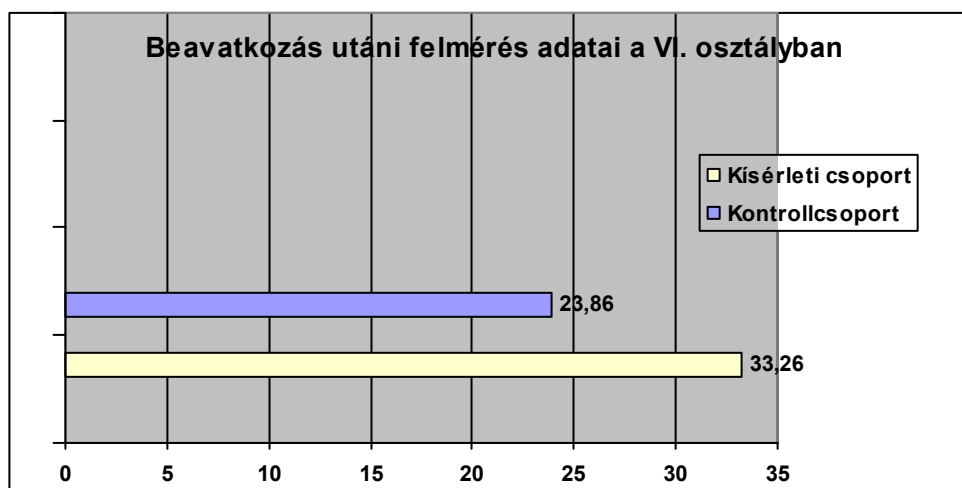
Összehasonlítva a projektalkalmazás előtti és utáni eredményeket, és az értékeket a kontrollcsoport eredményeivel is egybevetve, azt találtuk, hogy a kísérleti csoportban kissé nagyobb mértékű növekedés állt be, mint a kontroll csoportban:

3. diagram: A XI.-es pre- és posztteszt eredmények összehasonlító bemutatása a vizsgálati csoportokban

Értékekben kifejezve a különbséget, a kísérleti csoport teljesítménye 1,74, míg a kontroll csoporté 0,23 átlag-pontértékkal növekedett. Ezt azt jelenti tehát, hogy a tanulók globális teljesítménye szempontjából a projektoktatás alkalmazása előnyösnek bizonyult.

Utómérésként, a VI. osztályban a projektmódszer hatékonyságának megbizonyosodása céljával, ugyanazt az algoritmust követtük, mint a XI. osztályban. Ugyanazon témakörben („Essen und Trinken”) teljesítményfelmérő feladatlapot töltöttünk ki, egyrészt azokkal a gyerekekkel, akikkel projektmódszert használtunk, másrészt azokkal a tanulókkal, akik a tartalmat hagyományos módszerek segítségével sajátították el. A preteszt eredményei a különböző iskolákba járó azonos életkorú tanulók esetében elenyésző eltérést mutatattak. Ezzel szemben azonban a poszttesztben a különbségek felerősödését tapasztaltuk. Összehasonlítón ábrázoltuk az eredményeket az alábbi diagram segítségével:

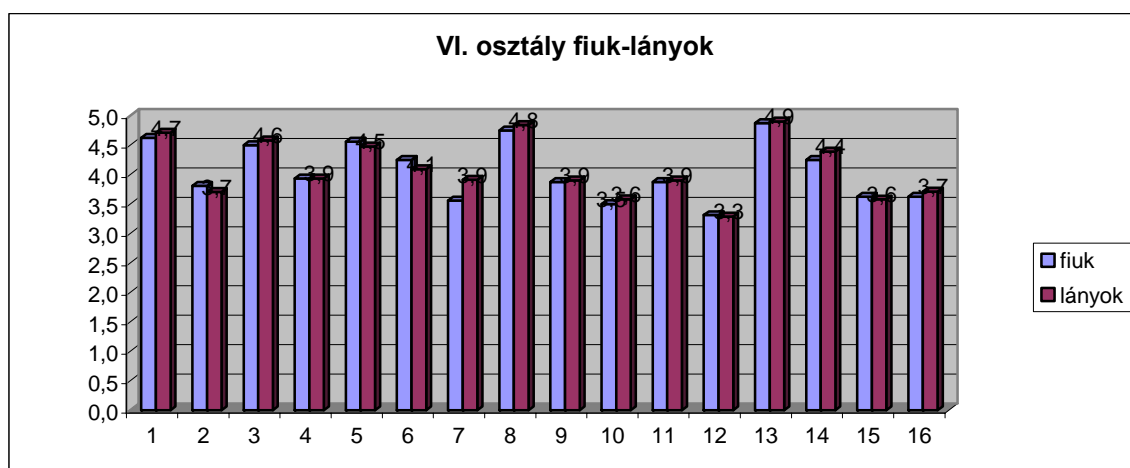
4. diagram: A VI.-os utómérések eredményeinek összehasonlító bemutatása

A XI. osztály eredményeivel ellentétben, itt érdemi teljesítménykülönbséget érzékelhetünk a kísérleti és a kontrollcsoport között. Ennek statisztikai szignifikancia-értéke: $t=5,00149$; $p=0,01$. Mindez azt mutatja számunkra, hogy ebben az életkorban a tanulók sokkal jobban “elvarázsolhatók” és tanulásra készíthetők külső motivációt biztosító módszerek által. Ezzel szemben, a nagyobb osztályokban a tanár lehetőségei korlátozottabbak, ott a belső motívumok szerepe a meghatározóbb. Ezek az eredmények egyértelműen alátámasztják a tanulói önreflexió nyomán nyert adatokat is, ahol – mint a későbbiekben olvasható - szintén a VI. osztályosok számoltak be lelkesebben arról, hogy a projektoktatás érdemi tanulási tevékenységre készítette őket.

2. A projektmódszer tanulóira gyakorolt hatása

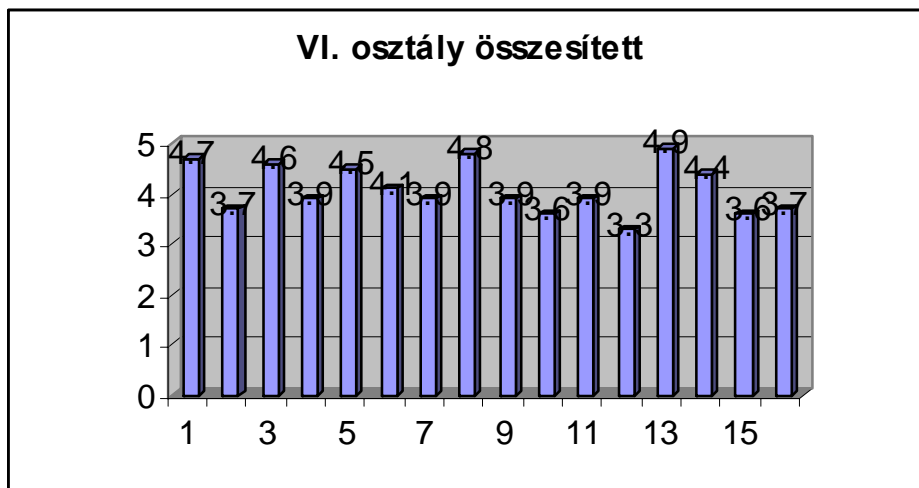
A projektmódszer hatékonyságának pedagógusi megítélése mellett a tanulói reflexiókat is igényeltük, amelyek által az alternatív tevékenységi formához és nyelvtanulási módozathoz való viszonyulásmódjukat mértük. Az önkitalós kérdőív 16 kérdését négy nagy kérdéscsoportra osztottuk, és az alábbi változók mentén vizsgáltuk a projektmódszer hatékonyságának tanulói megítélését: *élményszerűség* (1, 5, 14), *aktivitás* (2, 3, 7, 10, 15), *nyelvi fejlődés* (4, 6, 12), *motiváció/ motiváltság* (8, 9, 11, 13, 16).

Az eredmények globális értékelését követően azt találtuk, hogy a projektmódszer alkalmazása élményszerűnek bizonyult a nemi hovatartozástól függetlenül.

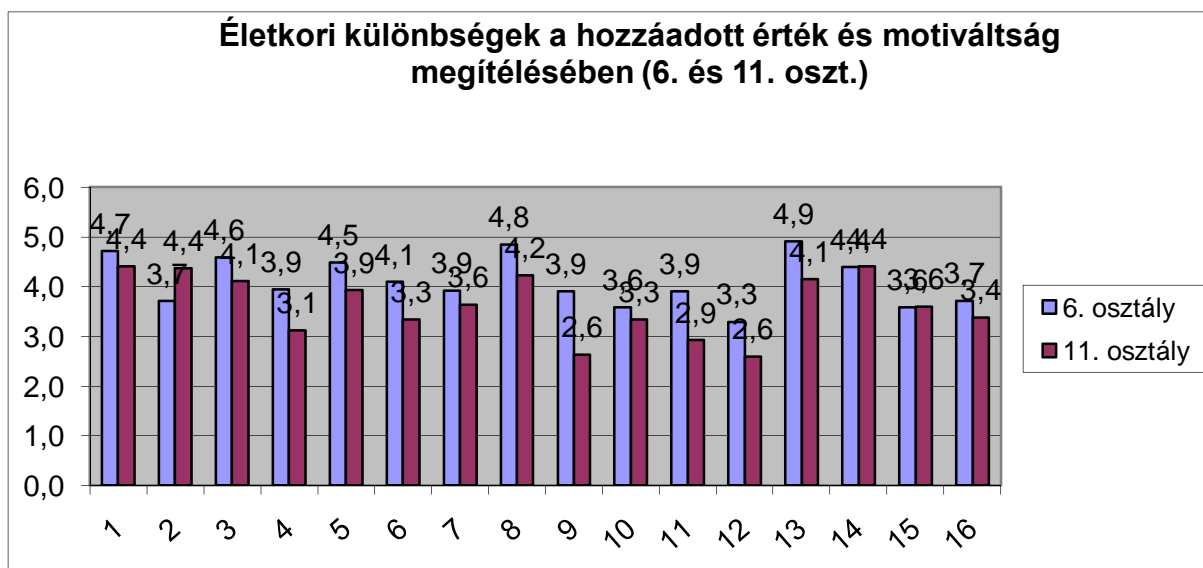
5. diagram: A projektmódszer globális tanulói megítélése nemi eloszlásban – VI. osztály

A VI. osztályban igen magas átlagértékeket kaptunk (1-től 5-ig terjedő skálán) minden vizsgált elem tekintetében (az egyes jelölt adatsorok a különböző kijelentések <lásd a mellékletben> megítélésének átlagértékeit jelentik), ami azt jelzi, hogy az újszerűségeként megjelenő módszer általánosan, minden kategóriában (élményszerűség, aktivitás, nyelvtanulási hatékonyság, motiváltság) egyaránt igen pozitív hatást gyakorolt.

6. diagram: A projektmódszer összesített tanulói megítélése – VI. osztály

Az alternatív módszerhasználat megítélésében kritikusabban nyilvánultak meg a XI. osztály vizsgálati személyei. Ez egyrészt az életkor sajátosságaival, a serdülőkor kritikus szemléletével magyarázható, ugyanakkor természetesen úgy is értelmezhető, hogy ebben az életkori kategóriában talán hosszabb időre lenne szükség ahhoz, hogy a motiváció növekedésére, a tanulási attitűd megváltoztatására sor kerülhessen. A XI. osztályban az átlagértékek tehát alacsonyabbak, amint azt az alábbi összehasonlító diagramról is olvashatjuk:

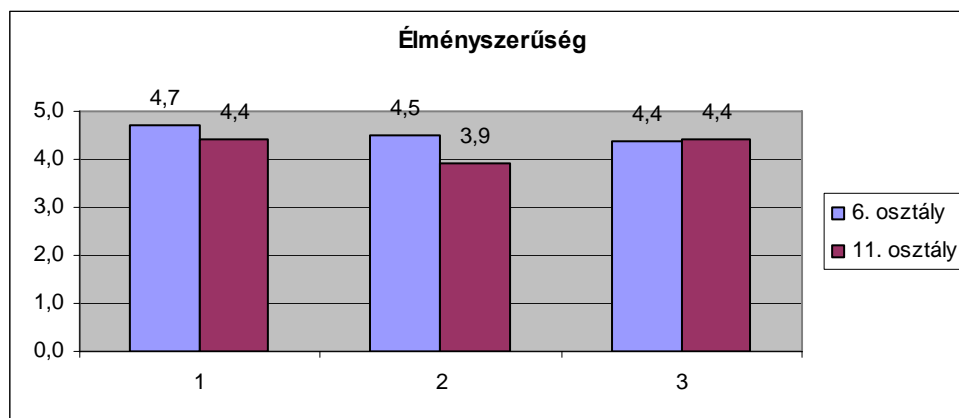
7. diagram: A projektmódszer megítélése életkori változók mentén¹

A különbségek ellenére is látható, hogy a legalacsonyabb átlagok is a felezőérték felett helyezkednek el, ami jelzi, hogy az idősebb vizsgálati mintában is pozitív az elmozdulás a módszer hatékonyságának

¹ A kategóriatengely értékeinek jelentését lásd a mellékletben található kérdőív kijelentéseiben

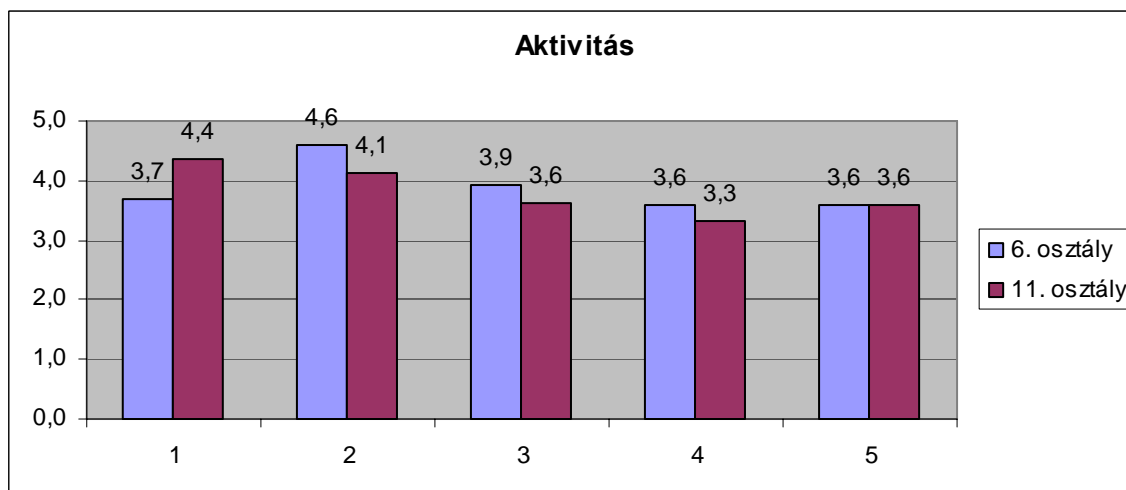
megítélésében. Az adatok feldolgozását követően az élményszerűség dimenzióban az alábbi eredmények születtek:

8. diagram: A projekt élmény-jellege a tanulók számára

Az igen magas statisztikai értékekre támaszkodva bátran kijelenthetjük, hogy a projektek az idegen nyelvoktatásban is egyértelműen betöltik a tanulási motiváció és ebből fakadó aktív tanulási tevékenység alapját biztosító forrás szerepét. Különösen akkor van ez így, ha sikerül a projektek tartalmi előkészítésében és kidolgozásában szem előtt tartani a tanulói érdeklődés lényeges pontjait. A projekt módszer tehát élményszerű volt a diákok számára (1), észrevétlenül teltek az órák (2), és általában népszerűségnek örvendtek az osztályokban (3). Ezen kategóriák egyikében sem találtunk érdemi különbséget az életkorok között.

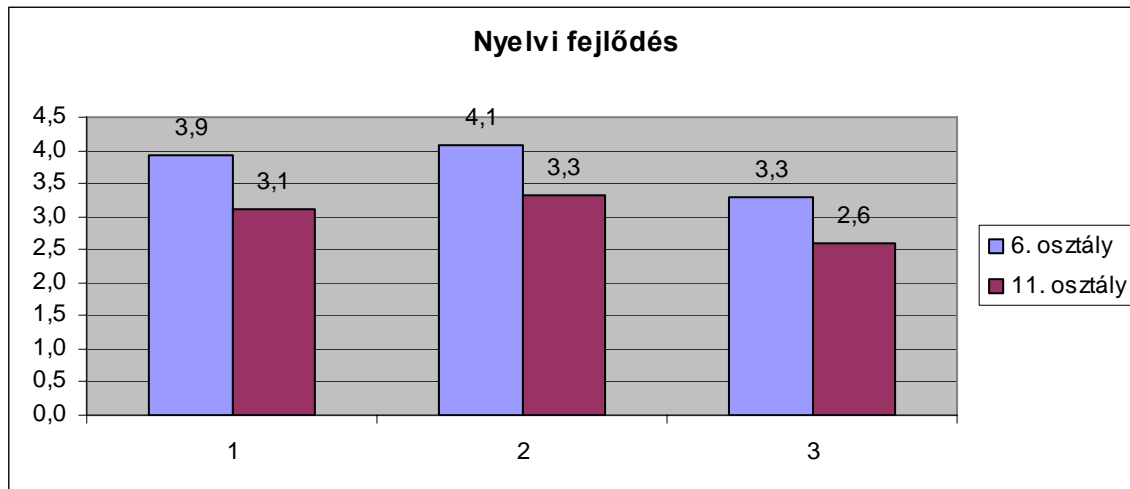
A következő vizsgált elem a tanulói aktivitás. Ennek megítélésében egyaránt kértük az iskolai illetve otthoni tanulási erőfeszítésnek a megítélését. Az eredmények az alábbiak szerint árnyalódtak:

9. diagram: Az iskolai és otthoni aktivitás mértékének tanulói megítélése

Alapvetően jellemző volt a jókedvű tanórai részvétel és tevékenykedés (2), az erőteljes bekapcsolódás az órákba (3), de általánosan magasabb erőbevetéssel dolgoztak a diákok, mint egy klasszikus tanórán (1). Sok tanuló úgy élte meg, hogy önmagát is felülmúlva volt aktív az órákon (4), de ami talán ennél is fontosabb, hogy sokkal többet beszélt németül ezeken a tanórákon (5). Hát ez a nyelvtanulás záloga!!! Statisztikailag szignifikáns különbséget a csoportok között itt sem tapasztaltunk.

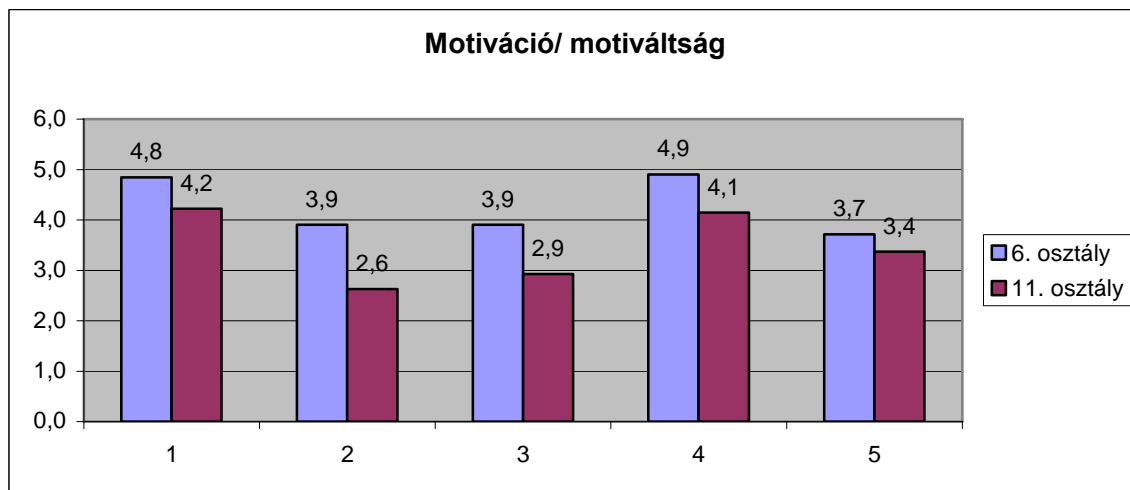
Az önreflexióban a legnagyobb érdeklődéssel a nyelvi fejlődés hatékonyságának megítélését követtük, hiszen az élményszerűségből fakadó motiváltság, az aktivitás, mind-mind ennek a célnak rendelendő alá. Ebben a dimenzióban az alábbi eredmények jelentek meg:

10. diagram: A nyelvi fejlődés hatékonyságának tanulói értékelése

A látszólagos alacsonyabb értékek ellenére, összességében az eredmények itt is igen biztatóak. Az életkoronkénti különbségek jelzés-értékűek ugyan, de nem szignifikánsak statisztikailag. A résztvevők úgy látják, hogy sokat és érdemben gyakorolták a német nyelvű kommunikációt (1), könnyebben sajtátítottak el új kifejezéseket (2), és azt összegezték, hogy a német nyelvtudásuk sokat fejlődött ebben az oktatási alternatívában (3).

A tanulók motiváltságának vizsgálatára öt kijelentést fogalmaztunk meg. Ezek egy része a tanulási motivációval kapcsolatos, más részük a német nyelvhasználat késztettségére vonatkozik. Az eredmények feldolgozása nyomán az alábbiakat találtuk:

11. diagram: A tanórai motiváció és a tanulók motiváltsága projektalkalmazás közben

Összességében a jó közérzet, az a tény, hogy a tanuló jól érezte magát ezeken a tevékenységeken (1) a hatékony tanulás záloga, és önmagában is motiváló jellegű, hiszen a pozitív emlékek arra készítik a gyermeket és pedagógust egyaránt, hogy keressék a további hasonló érzelmeket keltő együttműködési helyzeteket. Rögtön ki is fejezik ezt az igényt a tanulók, hiszen szeretnék, hogy több témát is hasonló módon dolgozzanak fel (4). Az élményszerűség magas pontszámai a motiváltság biztos mutatói. Érdekesnek találjuk a nyelvtanulásra késztetés dimenziójában kapott eredményeket (2).

A VI. osztályosok sokkal biztosabbak abban, hogy ez a munkaforma fenntartja a tanulási kedvüket, ezzel szemben a XI. osztályosok mértéktartóbbak a kérdés megítélésében. Ez az egyetlen adatsor, ahol statisztikai elemzésnek alávetve az adatokat, t-próba használata által, az átlagok között szignifikáns különbséget találtunk. ($t=6,20437$; $p=0,01$). A különbség ellenére is, az átlagok mértéke jelzi azt a tendenciát, hogy a módszerhasználat rendszeressé tétele jótékony hatást gyakorol erre a tanulási sikerességet meghatározó elemre. Rögtön láthatjuk e tény az 5. válaszlehetőségben tükröződni, ahol a vizsgálati személyek azt értékelték, mennyire bátran szólaltak meg német nyelven. Hasonló módon, az otthoni nyelvtanulás motiválása szempontjából is meggyőző eredmények születtek (3).

A **nyitott kérdésekre** adott válaszokban lehetőségük nyílt a tanulóknak megfogalmazni azt is, hogy mi volt a legvonzóbb, legjobb ezeken az órákon. A **pozitív** töltetű **válaszok** nagyon színes palettán mutatkoztak. Tartalomelemzés módszerét használva, ezeket a már korábbi elemzésben is használt kategóriák mentén szerveztük tartalmi egységekbe:

Aktivitás: „Mert mindenki részt vett, és mindenki csinált valamit...”; „Közös ötletekkel saját véleményünket hasznosítva dolgoztunk.”; „Én is erőteljesebben és bátrabban bekapcsolódtam.”; „Interaktívabbak voltak az órák.”

Motiváltság: „Játékosan tanultunk és ez így sokkal jobb!”; „Az egész óra élvezetesebben telt, mint máskor!”; „Kedvet kaptam a német nyelv tanulásához!”; „Mindenki jó kedvvel csinálta a dolgát!”; „Jobb kedvvel jöttem órára és tevékenykedtem.”

Nyelvi fejlődés: „Így könnyebb volt a tanulás!”; „...Megtanultunk kérdezni németül.”; „... többet használtuk a nyelvet.”; „Sokkal többet beszélünk németül.”; „Nem csak leírtuk az anyagot, hanem meg is jegyeztük nagy részét.”; „Könnyebb volt megjegyezni a szavakat.”

Élmények (különös tekintettel a közös tudásépítés élménye): „... könnyű tanulás, jókedv, jó hangulat...”; „Nagyon jó volt!!!!”; „...amit az egyik nem tudott, tudta a másik”; „Közösen dolgoztunk, és mindenki kivette a részét.”; „A csoportmunka volt a legjobb”; „Sokat nevtünk a projektmunka alatt.”; „Nem csak az osztályteremben tanulhattunk!”;

Ezek a tanulói reflexiók egyértelműen azt jelzik, hogy a tanulók vevők az alternatív módszerek kipróbálására, használatára és a hatékonyságot nem csupán az élményszerűség dimenziójában képesek megragadni, hanem a tudatosabb tanulás irányába mutatóan, azokat az elemeket domborítják ki pozitívumként, amelyekben saját nyelvtanulási tevékenységük és fejlődésük tükröződik. Fenntartások nélkül állíthatjuk, hogy a vizsgálati személyek egyértelműen nyereségként könyvelték el a „beavatkozást”, nyelvfejlődési és élményszintű hozadékát tudatosították.

Ugyanakkor a **negatív elemek** azonosítása céljával, kértük az el nem fogadható elemek felszínre hozatalát is. Ezek a következő árnyalatokban fogalmazódtak meg: „Sokszor nagy volt a zaj.”; „Nem mindenki vette komolyan.”; „Volt úgy, hogy nehezen értettünk egyet a csoportban.”; „A csoportok közötti versengést nem szerettem.” Látható, hogy a negatív előjelű válaszok a szociális folyamatok köré csoportosulnak. A hagyományos, jórészt frontális oktatásra hangolódott tanulók egyrészt nehezebben tudták ezt a „lazább” tevékenységet rögtön az elejétől tanulási tevékenységként felfogni, és komolyan venni, ugyanakkor az érdemi csoportmunka megvalósítását is meg kell tanulni. Ezt jelzik azok a válaszok, amelyek a csoportfolyamatokkal szembeni elégedetlenséget tükrözik. Minden bizonnyal a gyakoribb alkalmazás, a munkaforma „elsajátítása” átminősítené a negatív vélekedések előjelét. Egyben azonban jelzésértékűek a tanár számára, hogy a projektalkalmazás kezdeti szakaszában melyek azok a jelenségek, amelyek nagyobb mértékű odafigyelést igényelnek. Mindezek mellett örvendetes, hogy a tanulási és nyelvfejlődési, motivációs dimenziók mentén negatív véleményekkel egyáltalán nem találkoztunk.

Következtetések

A projektek általi tanulás német nyelvoktatásban betöltött szerepének a vizsgálatában abból az alapfeltételezésből indultunk ki, hogy mindenképpen hatékonyságnövelő tényezőként tartható számon, akár a nyelvi, akár a motivációs dimenzióban. Az általános iskola felső tagozatosai, valamint a középiskolások körében megvalósított empirikus vizsgálatunk alapján a hipotézisünk beigazolódott. Ebben a validálódásban azonban az eredmények árnyaltan jelennek meg az életkori változó mentén.

Amennyiben a következtetések megragadásában az alhipotéziseket tekintjük vezérfonalnak, az alábbiakat állapíthatjuk meg:

Az első hipotézis, miszerint a projektoktatás a német nyelv elsajátításának hatékonyságát növeli, különösen a VI. osztályosok esetében egyértelmű, ahol a poszttesztben talált eredmények statisztikailag szignifikánsan jobbak a kísérleti csoportban, mint a kontrollcsoportban. A XI. osztályban is jobbak az eredmények a kísérleti csoportban, de ezeket a statisztikai mutatók nem erősítették meg.

A második hipotézisünk szintén árnyalódik az életkori változó szerint. A VI. osztályosokra a projekt módszer mindenképpen igen pozitívan hatott, akár az aktivitást, az élményszerűséget, vagy a hozzáadott érték tanulói megítélést tartjuk szem előtt. Bár a XI. osztályosok esetében is messze a középérték fölötti a hatások megítélése, mégis az körvonalazódik, hogy a fiatalabb diákokra a külső motiválás erőteljesebben hat, mint az idősebbekre. Feltehetően már nehezebben energetizálható a tanulás külső motívumrendszer által. Ennek a feltételezésünknek a megerősítése egy következő kutatás tárgyát képezheti.

Harmadik feltételezésünk - miszerint az életkori változók nem befolyásolják érdemlegesen a projektoktatás fejlesztő és motiváló hatását - elvetendő, hiszen mindkét vizsgálati dimenzióban azt látjuk, hogy az eredmények messze pozitívabbak a fiatalabb tanulók esetében.

A tanulás változatossá és élményszerűvé, aktivitásra készítővé tétele, a tanulói érdeklődéshez való közelítése olyan követelményei a tanítási-tanulási folyamatnak, amelyek a rendszer belső elemeként szavatolják az eredményességet. Az ebben a személetben megvalósított projektoktatás jótékony hatása a német nyelv elsajátítására nem vitatható. Ezért buzdítjuk a gyakorló kollégákat arra, hogy árnyalják nyelvoktatói tevékenységüket szakszerűen összeállított és kivitelezett projektekkel, hiszen az eredmény és a pozitív hatások a nyelvi kompetencia alakulásában, illetve a tanulóval szembeni magatartásban nem maradnak el, ugyanakkor a pedagógus szakmai sikerélményének forrását is jelentik.

Szakirodalom

Gudjons, H. (2008): *Handlungsorientiert lehren und lernen. Schuleraktivierung, Selbsttätigkeit, Projektarbeit*. 7., aktualisierte Auflage, Julius Klinkhard

Gudjons, H. (2010): Projektunterricht – was ist das: Wie macht man das? *Fruhes Deutsch - Fachzeitschrift für Deutsch als Fremdsprache des Goethe-Instituts*, Heft 19, 4-7.

Hegedűs Gábor (2002)(szerk.): *Projektpedagógia*. KFTFK, Kecskemét.

Hortobágyi Katalin (2002): A pedagógiai projekt mint sajátos műfaj. *Fejlesztő Pedagógia* 13, 4-15.

Karikó Sándor (2001): Projektpedagógia és nevelésfilozófia. In: Hegedűs Gábor (szerk.): *Projekt módszer II*. KFTFK, Kecskemét, 29-38.

Wicke, R-E. (2000): *Grenzüberschreitungen*. IUDICIUM Verlag GmbH, München.

Wicke, R-E. (2004): *Aktiv und kreativ lernen. Projektorientierte Spracharbeit im Unterricht DaF*. Max Hueber Verlag, Ismaning

Szerzők:

Bekő Melinda-Erzsébet, Tamási Áron Gimnázium, Székelyudvarhely(Románia),

E-mail: melindabeko@gmail.com

Barabási Tünde, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár (Románia),

E-mail: tunde.barabasi@gmail.com

Melléklet

Kérdőív

Kedves Diák!

Örülök, hogy részt vettél az alternatív nyelvtanulási lehetőség (projektek általi tanulás) kipróbálásában! Az alábbi kérdésekkel azt mérjük fel, hogyan érezted magad ebben a tanulási formában. Őszinte véleményed nagyon fontos számomra a közös munkánk megítélésében! Ezért kérek, a válaszok a Te véleményedet tükrözzék! A kérdőív kitöltése névtelen és önkéntes!

Osztály: _____

Nem: _____

Az alábbiakban különböző kijelentéseket olvashatsz. Kérjük, jelöld az 1-től 5-ig megadott skálán a véleményeddel leginkább egyező válaszlehetőséget. A számok a kijelentésnek megfelelően értelemszerűen az alábbiakat jelentik:

egyáltalán nem

kis mértékben

nem tudom

nagy mértékben

teljes egészében

		1	2	3	4	5
1.	A projekt módszer alkalmazása élményszerű volt számomra					
2.	Nagyobb erőbevetéssel dolgoztam, mint egy klasszikus nyelvvórán					
3.	Jó kedvvel vettem részt és tevékenykedtem ezeken az órákon					
4.	A német nyelvű kommunikációt érdeemben gyakoroltam					
5.	Észre sem vettem, hogy eltelt az óra					
6.	Sokkal könnyebben tanultam meg új szavakat, kifejezéseket					
7.	Erőteljesebben bekapcsolódtam az órákba, mint máskor					
8.	Nagyon jók voltak ezek a másfajta órák					
9.	Kedvet kaptam a német nyelv tanulásához					
10.	Aktívabb voltam az órákon, mint az általában jellemző rám					
11.	Sokkal jobb kedvvel készültem otthon is a németórákra					

12.	Úgy érzem, ezeken az órákon sokat fejlődött a német nyelvtudásom					
13.	Szeretném, ha több témát is hasonló módon dolgoznánk fel					
14.	Ez a tanulási forma általában népszerű volt az osztályban, osztálytársaim körében is					
15.	Sokkal többet beszéltem németül ezeken az órákon					
16.	Bátrabban szólaltam meg németül					

Ezekon az órákon az volt a legjobb: .....

.....
 .....
 .....

Ezekon az órákon azt nem szerettem, hogy: .....

.....
 .....
 .....

Munkádat, együttműködésedet köszönjük!